

Mihin politiikan tutkimuksen meta-analyysin tulisi nyt johtaa?

Legitimoinnista, illusionismista ja sousrealismista transrealismiin, disillusionismiin ja delegitimaatioon

ILKKA HEISKANEN

ABSTRACT
The Role of
Meta-Analysis in
Political Science

The visibility of political science, as well as other related social sciences (especially sociology) has steadily decreased in Western industrialized societies during the 1970s and 1980s. At the same time meta-analyses assessing the state and direction of research have increased. One can conclude that meta-analysis has not fulfilled its aim in two respects: It has not »sold» political science to future generations of researchers nor legitimized its role in Western society. In post-industrial societies research and knowledge is legitimized and made more »glamorous» by two new »supernarratives»: 1) that of the advent of an information society and 2) the new predicament of researchers in the post-modern conditions of their activities. Political science has failed to participate in the formation of these two modes of legitimation and, consequently, has lost some of its visibility. It is suggested that political science should seriously reconsider its strategies of meta-analyses and research. These should not contribute to making politics and political science more petrified and »taken-for-granted», but should direct research towards finding new means of penetrating the apparent taken-for-granted surface of modern politics — and also such political science research which contributes to the petrification of this surface.

1. Johdanto

Mikä on tutkijanroolimme, kun analysoimme ja kirjoitamme politiikan tutkimuksen rool(e)ista? Tai minkä tahansa tieteenalan rool(e)ista?

Olemmeko:

- historioitsijoita kirjaamassa aikakirjoihin merkittäviä tapahtumia ja käännekohtia
- sosiologeja paljastamassa tieteen, tieteen yhteisön ja yhteiskunnan välisiä siteitä
- fenomenologiasta, epistemologiasta, etiikasta tai tieteellisen työn logiikasta kiinnostuneita filosofeja?

Vai olemmeko:

- tieteen tutkimuksellista ja/tai yhteiskunnallista tuotosta (kustannuksia/hyötyjä) arvioivia teknokraatteja
- organisaatiosuunnittelijoita arvioimassa nykyisiä ja ehdottamassa parempia tieteen sosiaalisia ja hallinnollisia järjestelmiä

- rationalisteja tai asiantuntijajärjestelmien kehittäjiä ehdottamassa tieteellisen tiedon/tutkimustulosten tehokkaampia tai tarkoitukseenmukaisempia hyväksikäytön malleja?

Tai ehkäpä olemme:

- tieteseen kohdistuvaa manipulointia, tutkimusprojektien epäonnistumista tai voimavarojen väärinkäyttöä tutkivia kriittisiä journalisteja
- kriittisiä tiedonsosiologeja paljastamassa miten tiede ja teknologia ovat kohonneet nykyaikaisen yhteiskunnan perus- ja kokonaisideologiaksi
- tekstianalytikoita tai tiedonarkeologeja tutkimusmatkalla tieteellisen tiedon muodostumiin ja kerrostumiin paljastamaan niitä dogmeja, myyttejä ja jopa irrationalistisia hullutuksia, jotka synnyttävät ja ylläpitävät näitä muodostumia ja kerrostumia?

Tai vielä lyhyemmin, onko suhtautumistapamme:

- arkistonhoitajan
- tiedon insinöörin, teknokraatin
- järjestelmän vakauttajan, legitimaattorin
- uudistajan
- kriitikon, anti-ideologin
- myytin rikkojan, illusioiden särkijän?

*Ensimmäinen välihuomautus: Siitä se alkoi, provokatiivisella interrogaatiolla ja pitkällä lueteloilla. Siirrytään nyt klisee-sävytteiseen rauhoittavaan proosatekstiin.**

Edellä esitetty luettelo saattaa antaa sen vaikutelman, että tiedettä analysoida ja siitä kirjoitettavia varten olisi olemassa »puhtaita rooleja». Tuskin kuitenkaan on, tai voi edes olla olemassa mitään laajempaa analyysia vain yhdestä yllä esitetystä perspektiivistä. Poliitiikan tutkimuksen tilaa käsittelevä standardioppikirja (jos sellainen olisi olemassa) sisältäisi varmaankin noin 10 % tietoteorian alkeita, 60 % tieteenalan historiaa, 10 % tutkimuksen tekemisen teknistä evaluointia, 10 % keskustelua oppialan sosiaalisesta ja organisatorisesta rakenteesta ja 10 % arvailuja yhteiskunnallisista ongelmista ja tieteenalan tulevaisuudesta. Suhtautumistapa olisi arkistonhoitajan, järjestelmän vakauttajan ja legitimaattorin — ja ehkäpä lauhkean uudistajan. Tyypillinen radikaalikriittinen tieteenalaa arvioiva teos taas sisältäisi suunnilleen saman verran historiaa ja tietoteorian alkeita, loppu jakaantuisi kriittisen journalismin, tekstianalyysin ja tiedonsosiologian kesken. Tällaisessa teoksessa kirjoittaja olisi uudistaja, kriitikko ja anti-ideologi.

Alussa esittämäni luettelot eivät varmaan ole kattavia ja kirjaesimerkkini vain »kuvittavat» niistä parista kohdasta. Varmaa kuitenkin on, että politiikan tutkimuksen meta-analyysissa on monia rooleja ja lähestymistapoja, ja vielä useampia näiden roolien ja lähestymistapojen yhdistelmiä.

Toinen välihuomautus: O.K., on siis olemassa vaihtoehtoisia rooleja ja lähestymistapoja sekä yleiskäsitys siitä miten näitä rooleja ja lähes-

tymistapoja on käytetty. Mitäpä tässä enää kiertelemän, heittäydytään normatiiviseksi.

Jos nämä ovat vaihtoehdot — edes suurinpiirtein — niin mitä meidän sitten pitäisi politiikan tutkimuksen meta-meta-analyttikkoina tehdä? Hyväksyä kaikki vaihtoehdot? Vaatia jokin määrällinen tai laadullinen tasapaino eri vaihtoehtojen välillä? Pitäisikö meidän evaluoida tai kritisoida, tuomita legitimaatiot ja vulgaarianalyysi? Olisiko vaadittava hienostuneisuutta ja syvällisyyttä perusongelmien asettamisessa? Pitäisikö vaatia suurempaa puhtautta yhdistettäessä rooleja ja suhtautumistapoja? Vai pitäisikö meidän etsiä uusia lähestymistapoja, rooleja ja suhtautumistapoja?

Mielestäni (ks. myöhemmät perustelut) nykyisessä älyllisessä tilanteessa (ks. myöhempi erittely) meidän ei tarvitse olla liian huolestuneita hienostuneisuuden tai »puhtauden» puutteesta tai edes niin ilmeisistä ja niin usein niin vulgareista pelkkään politiikan tutkimuksen legitimointiin pyrkivistä esityksistä. Hyödyllisempää sen sijaan olisi etsiä sellaista näköalapaikkaa, jolta näemme politiikan tutkimuksen ja sen meta-analyysin rajoitukset, ts. sen mitä on lupa sanoa, mitä ei, ja sen, miten hyväksytyt lähtökohdat, myytit, säännöt ja tyylit valvovat ja ohjaavat sitä mitä sanotaan. Normatiivisesti ilmaistuna: meidän on etsittävä sellainen näköalapaikka, jolta näemme uusia rooleja ja lähestymistapoja. Näiden roolien ja lähestymistapojen on oltava sellaisia, että ne kykenevät murtamaan rajoitukset, murskaamaan myytit ja laajentamaan sekä politiikan tutkimuksen että sen meta-analyysin alueita ja tekemään molemmista nykyistä kiehtovampia.

Kolmas välihuomautus: Minun pitäisi kai perustella tätä näkökantaa. Mutta miten? Pitäisikö viitata eettisiin periaatteisiin? Tai luvata meta-analyysin avulla suurempaa rationaalisuutta ja tieteellistä menestystä? Ei, ollaan vaihteeksi julkean kaupallisia, julkean teknokraattisia.

Edellä esitettyä vaadetta voidaan perustella sillä, ettei politiikan tutkimus — ja lähiyhteiskuntatieteet, erityisesti sosiologia — voi erityisen hyvin nykyisessä länsimaisten yhteiskuntien älyllisessä tilanteessa. »Positivistisen» politiikan tutkimuksen (ja lähiyhteiskuntatieteiden) kulta-ajat

* Hyvä lukija, teidän iloksenne splittaan välillä, kirjoitan ylös (kursiivilla) miten tätä kirjoittaessani strategioin kirjoitustyötäni.

olivat 1960-luvulla. Uuden »radikaalin» tutkimuksen nousu 1970-luvulla lopetti nämä kultaajat ja radikaalista tutkimuksesta itsestään ei koskaan tullut länsimaisen yhteiskunnan täysivaltaista instituutiota (ja kun ja jos se pysyttäytyi radikaalina, miten siitä olisi voinutkaan tulla).

Kuitenkin tietty tutkimusalue, eli tarkastelemani meta-analyysi, on kukoistanut käytännöllisesti katsoen kaikissa muodoissaan ja sen tuotos (tekstiä, tekstiä!) on tasaisesti kasvanut. Tämä on helppo ymmärtää. Se on kukoistanut, koska politiikan tutkimus on tarvinnut legitimaatiota tullakseen kunnianarvoiseksi akateemiseksi tieteenalaksi sekä kansainvälisesti että maakohtaisesti. Se on kukoistanut metoditaistelujen ansiosta (kiitos tästä marxismille ja muulle radikalismille). Ja se on kukoistanut koska mikä tahansa tiedettä ja teknologiaa koskeva analyysi, suunnittelu ja legitimaatio on länsimaisissa yhteiskunnissa ja kansainvälisissä järjestöissä valtavasti lisääntynyt.

Näin meillä on kaksi lähtökohtaa: 1) politiikan tutkimus voi huonosti, eli se on muiden yhteiskuntatieteiden kera kadottamassa aiempaa näkyvyyttään, ja 2) politiikan tutkimuksen meta-analyysi kukoistaa. Voimmekin tehdä — asianmukaisella varovaisuudella tosin — seuraavan johtopäätöksen: meta-analyysi ei ole, tutkimusta tietoisesti tai tiedostamatta legitimoitessaan edistänyt ja myynyt asiakkaansa, (siis politiikan tutkimuksen) tuotteita riittävän tehokkaasti.

Neljäs välihuomautus: Kuulostaa pahalta, »edistänyt», »myynyt», »tuote», »asiakas». Tehdään lievennys.

Esitetyn johtopäätöksen markkinametaforaa ei saisi ymmärtää liian sananmukaisesti. En suinkaan vaadi, että politiikan tutkimusta olisi pitänyt myydä tehokkaammin julkisuuteen, tutkimuksen rahoittajille tai päätöksentekijöille ja muille soveltaajille. Markkinat tulisikin käsittää »älyllisinä markkinoina». Poliitiikan tutkimuksen — tai minkä tahansa tieteenalan — menestys riippuu siitä kuinka jännittäväksi ja älyllisesti kiehtovaksi se kykenee tekemään tutkimuskohteensa, teoriansa, tutkijansa ja tutkimustuloksensa. Jos tieteenala — tai sitä legitimoiva meta-analyysi — epäonnistuu, näkyvät seuraukset ensimmäisenä sen kyvyssä rekrytoida uusia suku-

polvia ja lahjakkuuksia, sitten arvostuksessa, siten resursseissa jne.

Viides välihuomautus: Huh, huh, kuulostaa pahimman luokan systeeminsäilytysfunktionalismita. Mutta olkoon sitä toistaiseksi.

Jos hyväksymme tämän meta-meta-analyysin, sen havainnot, lähtökohdat ja johtopäätökset, niin mihin meidän historioitsijana, arvioijana, kriitikkoja jne. (vrt. listaus edellä) tulisi kohdentaa katsemme? Vastaus on ilmeinen ja oikeastaan sanottu jo edellä: meta-analyysin tulisi kiinnittää enemmän huomiota älyllisten markkinoiden nykytilaan länsimaissa, niiden asettamiin vaatimuksiin ja politiikan tutkimuksen kykyyn ja mahdollisuuksiin toteuttaa nämä vaatimukset. Ja toisaalta: vähemmän huomiota tulisi kiinnittää tieteenalan loisteliaaseen menneisyyteen, paradigmakiistoihin ja tutkimuksen yhteiskunnallisiin funktioihin. Tai ainakin nämä analyysit olisi tehtävä nykyisyydestä käsin, nykyisyyden kautta ja nykyisyyttä vahvistaen.

2. Tietoyhteiskunta ja postmoderni toimintatilanne älyllisten markkinoiden määrittäjinä

»Älyllisiä markkinoita» ei tulisi — ainakaan edellä valitusta katsannosta — käsittää vain ulkoisen kysynnän ja tarjonnan tilanteeksi, ts. tilanteeksi, jossa yksityiset yksiköt tuottavat joitain yhteiskunnallisia tarpeita tyydyttäviä »symbolisia arvoja», »ideoita» tai tietoa. Kieltämättä älylliset markkinat ovat tätä, mutta sen lisäksi älyllisten markkinoiden syntyminen ja muotoutuminen olisi nähtävä toisaalta tieteenharjoittajain ja älymystön älyllisen itsemäärittäytymisen ja toisaalta yhteiskunnan julkisuuden tuloksena. Jean-François Lyotard on kuvannut elävästi, miten Humboldt, käyttämällä hyväkseen filosofisia argumentteja, sulatti yhteen kaksi vallitsevaa argumenttityyppiä ja loi nykyaikaisen yliopistojärjestelmän ideologisen perustan ja legitimaation. Mutta Lyotard kuvaa akateemisten markkinoiden muotoutumista vain älyllisen itsemäärittäytymisen tuloksena. Tämä itsemäärittäytymisen vakiintuminen tapahtui julkisuudessa (Humboldt puhui, kirjoitti) ja julkinen mielipide määritti näin legitimoitujen järjestelmän suotavuuden. Kuitenkin

Lyotardkin viittaa ohimennen tähän julkisuusnäkökohtaan todetessaan, että Humboldtinkin täytyi — tosin vastahakoisesti — tehdä kumarus julkiselle mielipiteelle ja vedota »saksalaisen kansakunnan älylliseen luonteeseen» (Lyotard 1984, 32—34).

Tässä kirjoituksessa ei ole tarpeen käsitellä lähemmin länsimaisten älyllisten markkinoiden historiallista kehitystä. Riittää kun toteaa, että on yleisesti harhaanjohtavaa puhua vain *yksistä* kansallisista tai kansainvälisistä älyllisistä markkinoista. Erilaisiin symboli- ja merkitysjärjestelmiin perustuvien yhteiskuntaelämän alueiden eriytymisen ja kehityksen myötä voimme havaita autonomisten älyllisten markkinoiden (tieteen ja teknologian, eri tieteenalojen, taiteiden, populäärikulttuurin, uskonnon) rinnakkaista eriytymistä, kasvua ja kehitystä, mutta samalla myös niiden jatkuvaa fragmentoitumista. Jokaisella näistä markkinoista on omat legitimoivat ideansa, mutta ne saattavat aika ajoin pyrkiä yhtenäiseenkin legitimaatiojärjestelmään. Niinpä aatehistoriasta löydämme toistuvia »yhtenäistiede»-tai »Gesamtkunstwerk»-pyrkimyksiä; ja länsimaiset tieteet ja teknologialohkot ovat — huolimatta valtavista keskinäisistä eroistaan — hyödyntäneet »yhteisiä legitimoivia kertomuksia» oikeuttaakseen oman yhteiskunnallisen roolinsa ja asemansa. Lyhyesti ja Lyotardiin viitaten voidaan todeta, että näissä kertomuksissa tiede esitetään joko: a) ihmiskunnan jatkuvana auttajana, vapauttajana ja pelastajana, tai b) koko ihmiskunnan ja sen historian henkisenä toteuttajana ja toteutumisenä.

Kahden viime vuosikymmenen aikana on ollut jälleen havaittavissa eriytyneiden älyllisten markkinoiden suuntautumista yhteisten, niille suotuisien legitimoivien »sateenvarjotarinoiden» alle. Tälle yhteiselle pyrkimykselle voidaan osoittaa joitain selviä ulkoisia syitä. Tällaisia ovat esimerkiksi kaikilla älyllisillä aloilla tapahtunut julkisen rahoituksen merkityksen kasvu, tieteiden/taiteidenvälisyys ja kasvanut kansainvälinen yhteistyö. Tässä esityksessä on kuitenkin toinen »sisäinen» näkökulma, so. tämän yhdenmukaistumisen tutkiminen älyllisen itsemäärittäytymisen ja uuden tyyppisen julkisuuden tuloksena.

Älyllisten markkinoiden yhdenmukaistuminen länsimaissa näyttää keskittyvän kahden muodikkaan käsitteen ympärille: »tietoyhteiskunta» ja

»älyllisten toimintojen postmoderni toimintatilanne». Erilaisten älyllisten toimintojen alat, tiede, teknologia, taiteet jne. näyttävät kilpailevan näiden käsitteiden käytössä voidakseen niiden avulla legitimoida toimintojaan — ja tämä tapahtuu toisaalta julkisuudessa ja julkisuudesta (näkyvyydestä) kilpaillen, toisaalta määrittäessään älyllisen toiminnan suhteita julkiseen päätöksentekoon. »Tietoyhteiskunnan» käsite on kansanomaisempi ja sitä suosivat joukkotiedotus, suunnittelijat ja päätöksentekijät. »Älyllisten toimintojen postmoderni toimintatilanne» taas on teoreettisempi ja hienostuneempi käsite ja se on älykköjen (filosofien, tiedemiesten, taiteilijoiden, taidekriitikoiden) suosiossa, koska se tuo esille uusia symbolisia arvoja luovan yhteiskunnallisen työn yhteiset ongelmat.

On helppo jäljittää »uutta tietoyhteiskuntaa» koskevien näkemysten juuret. Ensiksi, se voidaan nähdä sosiologien luoman »teollisen yhteiskunnan teorian» edelleen kehittelynä (Giddens 1979, 222—223; 233—234). Uuden tietoyhteiskunnan voidaan nähdä olevan tämän teorian ennustaman länsimaisten yhteiskuntien kehityksen uusi ja viimeinen vaihe: ensin esiteollinen yhteiskunta, sitten teollinen yhteiskunta ja lopulta jälkiteollisen yhteiskunnan kautta siirrytään uuteen tietoyhteiskuntaan. . . Toiseksi uutta tietoyhteiskuntaa koskevat näkemykset perustuvat uuden tietotekniikan ja viestintäteknologian laajamittaiseen käyttöönnottoon ja tähän liittyviin myytteihin. Näissä myyteissä yhteiskunnan nähdään salaperäisesti kietoutuvan tietokoneiden, tietopankkien, video-, satelliittiviestintä- ja telejärjestelmien verkoon ja hukkuvan kaapeleiden, satelliittien ja videoiden välittämään uuden informaation ja viihteen tulvaan.

Teknologit ja insinöörit (legitimoidakseen omaa työtään) ja uudet yhteiskuntateoreetikot (toivoen saavuttavansa profeetallisen aseman — ja usein myös yliprofeetalliset tulot) ovat omaksuneet näiltä kahdelta taholta peräisin olevat käsitykset, myytit ja metaforat. Tämän tuloksena meillä on valtaisa kirjallisuus, joka käsittelee laveasti (mutta perin harvoin yksityiskohtaisesti) miltä nykyinen/tuleva uusi tietoyhteiskunta näyttää, kuinka siellä eletään ja mitä se tarjoaa asukkaalleen (ks. esim. Masuda 1981). Niinpä löydämme väitteitä, että uutta tietoyhteiskuntaa luonnehtii »kuumat mediat» ja niiden »kylmenemi-

nen» (McLuhan 1964), että se on (kulutus)»valintojen runsaudenyhteiskunta» (Toffler 1970), se on tieteen tuolla puolen (transcience, Naisbitt 1984), se on »tieto-politiikan» yhteiskunta (Toffler 1984), se on nopeasti vaihtuvien tyylien ja muotioikkujen yhteiskunta (Naisbitt 1984) ja että se on — tai ainakin voisi olla — tietokoneutopia (»computopia», Masuda 1981). Jonkintasoinen näkemys tietoyhteiskunnasta tunkeekin nykyään läpi kaikkien tieteen ja teknologian eri haarojen — ja yhdistävät ne osaksi yhtä yleistä supernaratiivia, kehityskertomusta.

Postmodernismin juuret ovat paljon moninaisemmat. Populääreimmässä merkityksessään käsite tarkoittaa suunnilleen samaa kuin jälkiteollinen yhteiskunta, ts. yhteiskunta, joka on astunut askeleen pelkän nykyaikaistumisen tuolle puolen. Vähän hienostuneemmalla tasolla sen on sanottu merkitsevän katkosta älyllisessä kehityksessä, sen historiassa. Siirtymä modernista postmoderniin ajatteluun, tilanteen määritykseen, käsitetään äkkinäisenä, usein jopa katastrofaalisena. Postmoderni ajattelu eroaa laadullisesti modernista ajattelusta kulttuurinsa, arvojensa ja analyysi- ja ajattelutapojensa suhteen.

Jean-François Lyotard on esittänyt yleisesti hyväksytyimmän, mutta samalla spekulatiivisimman ja vaikeaselkoisimman määritelmän älyllisen työn postmodernista toimintatilanteesta läntisissä teollistuneissa yhteiskunnissamme. Lyotardille tätä tilannetta luonnehtivat tietoa, sen hankintaa ja legitimaatiota koskevat uudet perusteet. Hän väittää, että erityisesti viime vuosikymmeninä tieteen ja teknologian uusien saavutusten myötä perinteiset tiedon legitimaatiojärjestelmät ovat murtuneet. Hän viittaa kahteen suureen naratiiviin »superkertomukseen», jotka seipitettiin 1700- ja 1800-luvuilla. Ensimmäinen näistä on tarina (tai myytti) siitä, että tiede ja teknologia vapauttavat ihmisen ja tekevät mahdolliseksi ihmiskunnan edistyksen. Toinen taas on tarina (tai myytti) siitä, että jonain päivänä kaikki tieto kohoaa tasolle, jossa se on »itsestään selvä ykseys» ja Elämän Lopullinen Todellistuminen (Lyotard 1984, 31—37). Nämä molemmat kertomukset ovat aikansa legitimoineet tiedettä ja sitten murtuneet sen modernisaation kautta. Niiden asemasta tiedettä legitimoivaksi on noussut tutkimuksellinen performatiivisuus, »suorituskyky», ts. yksittäisten tieteellisten projektien, hankkei-

den ja tutkijain kyky tuottaa jotain uutta. Enää ei ole olemassa suuria superkertomuksia, vaan vain »pieniä tarinoita» yksittäisten projektien, hankkeiden ja tutkijain menestymisistä tai epäonnistumisista uuden tiedon tuottamisessa.

Lyotardia seuraten voidaan väittää, että tutkimuksellisen suorituskyvyn korostuksella on useita jatkoseurauksia. Ensiksi se niittää tieteen entistä selvemmin yhteen teknologian kanssa; ja lisäksi se myös tekee korkea-asteen koulutuksesta entistä selvemmin asiantuntijoiden koulutusta. Juuri teknologian ja korkea-asteen koulutuksen alueilla suorituskyky on helpoimmin määritettävissä ja arvioitavissa. Toiseksi se johtaa innovatiivisuuden, pragmaattisuuden ja »tutkimuksellisen oveluuden» voimakkaaseen korostamiseen tieteellisissä projekteissa, hankkeissa ja yksilöllisen tutkijauran etenemisessä. Innovatiivisuutta ja pragmaattisuutta arvostetaan niin paljon, että perinteiset tiedon ja ennustamisen vankkumattomat paradigmat hylätään — niiden olemassaolon välttämättömyys — ja tilalle astuu postmodernismi:

»Postmoderni tiede, joka syventyy sellaisiin asioihin kuten ratkaisemattomuuden ongelman eri ilmenemismuodot, tarkan kontrollin ja ohjauksen rajat ja rajoittuneisuudet, epätäydellisen informaation tilanteessa esiintyvät ristiriidat, 'murtumat', katastrofit ja käytännön toiminnoissa paljastuvat paradoksit, tulkitsee oman kehityksensä teoreettisesti epäjatkokuvaksi, ei-oikeaan ohjattavaksi ja paradoksaaliseksi. Se muuttaa sanan *tieto* merkitystä, kun se ilmaisee miten tällainen muutos voi tapahtua. Se ei tuota sitä mikä kuuluu tiedettyyn/tunnettuun vaan sitä mikä kuuluu eitieettyyn/ei-tunnettuun. Ja se tarjoaa sellaisen (tieteen — IH) legitimoimattoman, jolla ei (enää) ole mitään tekemistä suorituskyvyn maksimoiminnan kanssa, vaan sen perustana on eroavuus (»erojen logiikka» — IH), joka tulkitaan paralogiaksi» (Lyotard 1984, 60).

Ei tuota tunnettua, vaan tuntematonta? Paralogia? Niin, nämä ovat tutkimuksen suorituskyvyn korostamisen jatkoseurausta — ja postmodernin toimintatilanteen peruslogiikkaa. Postmodernissa tieteessä innovatiivisuudella on yksinkertaisesti taipumus muuttaa tieteellisen pelin hyväksytyjä sääntöjä. Se vaatii uusia sääntöjä, se paljastaa metatasolla sen mitä emme tiedä ja toimii näin paralogisesti. Mutta Lyotard huomauttaa,

että myös tämä »tieteen vapaa leikki», tämä paralogismi voi olla ja tosiasiaissa usein onkin, ulkoisten päätöksentekijöiden, valvomaan ja sääntelemään, koska nämä usein pyrkivät valvomaan tutkimuksen suorituskykyä — kuten muitakin tieteellisen työn aspekteja.

Tieteessä voi siis syntyä suorituskyvyn korostuksesta ja innovatiivisen käyttäytymisen tarpeesta johdettuja yksinkertaisia pragmaattisia sääntöjä ja suurta sallivuutta. Lyotard kuitenkin huomauttaa, *ettei yhteiskunta kokonaisuudessaan* voi omaksua tämän kaltaista »postmodernismia» (Lyotard 1984, 65—66). Habermasilainen diskurssikäsitelmä ja konsensustavoite jäävät koko yhteiskunnan tasolla vain utopiaksi, eikä Lyotardin mukaan edes kovin haluttavaksi utopiaksi. Jos postmoderni toimintatilanne ilmenee yhteiskunnallisella tasolla, se ei saa konsensuksen ja avoimen kommunikaation luonnetta. Päinvastoin paralogia-malli voi koko yhteiskunnassa esiintyä vain yleisten käyttäytymisnormien hajoamisena, paikallisten metapelien syntymisenä ja ihmisten välisen kanssakäymistä ja uusien ihmis-suhteita ohjaavien kestoiltaan lyhytaikaisten sopimusmuotojen hyväksymisenä. Lyotard esittää tässä yhteydessä yllättävän pragmaattisesti ja konkreettisesti, että nykyaikaista tietoteknologiaa (tietokoneita, tietopankkeja) voitaisiin käyttää niin, että kaikille kansalaisille olisi mahdollista päästä alati lisääntyvän tiedon lähteille. Tämä edistäisi vapaata paralogista kehitystä yhteiskunnassa ja samalla edistäisi »politiikkaa, joka kunnioittaisi sekä kaipuuta suurempaan oikeudenmukaisuuteen että myös pyrkimystä ei-tunnetun ja ei-tiedetyn saavuttamiseen» (Lyotard 1984, 67).

Voimme yhtyä Lyotardiin siinä, että Valistuksen luomien suurten tiedettä legitimoivien superkertomusten aika on ohi. Ne ovat särkyneet ja ne on hylätty uudessa yhteiskunnassamme. Toisaalta meillä on kaksi uutta kertomusta, kertomus tietoyhteiskunnasta ja kertomus älyllisten toimintojen postmodernista toimintatilanteesta. Ja kuten aiemmin esitin, nämä kertomukset voidaan ymmärtää tieteellisen yhteisön/älymystön ja (post)modernin yhteiskunnan julkisuuden välisen vuorovaikutuksen synnyttämien uusien älyllisten markkinoiden legitimoitimuodoiksi. Seuraava kysymyksemme onkin: mikä politiikan tutkimuksen rooli on ollut, voisi olla tai pitäisi olla näiden kertomusten kehittämisessä, sen legiti-

maation tuottamisessa, jota nämä kertomukset tarjoavat?

3. Poliitiikan tutkimus ja uudet supernarratiivit

Kuinka paljon politiikan tutkimus on sitten myötävaikuttanut uusien supernarratiivien, tietoyhteiskuntaa ja postmodernia toimintatilannetta koskevien näkemysten, kehittymiseen? Vastasin kysymykseen epäsuorasti jo edellä, kun väitin ettei politiikan tutkimus — ja lähiyhteiskuntatieteet — menesty kovinkaan hyvin modernin (vai pitäisikö sanoa postmodernin) yhteiskunnan älyllisillä markkinoilla. Muutamaa poikkeusta lukuunottamatta näiden kertomusten kehittäjät tulevat älyllisen elämän muilta alueilta: he ovat tietojenkäsittelyalan teknokraatteja, insinöörejä, futurologeja, viestinnän tutkijoita, kulttuuritutkijoita, filosofeja, taiteilijoita ja »yleisiä yhteiskuntateoreetikkoja». Näyttää siltä kuin politiikan tutkijat — ja myös sosiologit — ovat jatkaneet liian pitkään vanhojen tarinoiden (emansiipaatio, humanismin ylistys, syntetisoivan kokonaistiedon etsintä) ja »modernin» positivismin välistä rajankäyntiä ja diskursiivista kahakointia ja näissä askareissa laiminlyöneet osallistumisen älymystön ja tutkijain uuden itsemäärittelyksen muotoutumiseen. Tämän seurauksena he näkyvät myös vähemmän tähän uuteen itsemäärittelykseen perustuvilla älyllisillä markkinoilla.

Edellä esitetyn perusteella voidaan väittää, että politiikan tutkimus olisi voinut helposti löytää itselleen tärkeänkin roolin uusien älyllisten markkinoiden ja niiden uusien superkertomusten kehittämisessä. Tietoyhteiskunnan ja postmodernin toimintatilanteen monet piirteet — niin kuin ne yllä on määritelty — ovat »poliittisia» tai ainakin »hallinnollisia» ja politiikan tutkimus olisi voinut olla mukana lisäämässä niiden sofistikaatiota. Tällaisia piirteitä ovat mm. uuden tietoyhteiskunnan poliittinen kulttuuri, tietoteollisuuden synnyttämä uusi yhteiskuntaluokkien hierarkia sekä tietotekniikan ja viestintäteknologian käyttö asiantuntemuksen ja vallan välineinä. Poliitiikan tutkimus olisi voinut myös osallistua tieteen ja poliittisten päätöksentekijöiden välisten uusien suhteiden määrittelykseen sekä tieteellisen yhteisön uusien sisäisten organisaatiojärjestelyjen ja pätevyysasteikoiden analyysiin ja kehittelyyn.

Kuudes välihuomautus: Tämä ei nyt vielä tunnu kovin vakuuttavalta. Lisätään vähän tehoa.

Epäilemättä nämä väitteet saattavat kuulostaa pelkiltä latteuksilta. Joku voi esittää vastaväitteitä sanomalla, että politiikan tutkijat ja sosiologit ovat kiinnittäneet huomiota näihin ongelmiin ja että on olemassa niitä koskevaa sekä aiempaa että juuri meneillään olevaa tutkimusta. Väitän kuitenkin, että riittämättömällä ja/tai liian myöhäisellä osallistumisellaan politiikan tutkijat ja sosiologit ovat laiminlyöneet mahdollisuutensa olla mukana uusien kertomusten kehittämisessä ja niiden alkuperäisten peruspierujen valinnassa; ja kyseessä eivät ole ainoastaan menetetyt mahdollisuudet vaan myös menetetty oppiminen itse osallistumisprosessissa. Emme saa koskaan tietää, miten aktiivisempi mukanaolo näiden superkertomusten muotoutumisprosessissa olisi muuttanut tutkimuskäytäntöjä, nostanut reflektiivistä itsetuntemusta ja muuttanut yleistä tutkimussuuntautumista. Menneitä turhia katumatta meidän tulee nyt kuitenkin esittää lisäksymys: missä laajuudessa politiikan tutkimuksen nyt tulisi ottaa nämä superkertomukset vakavasti, miten sen olisi suhtauduttava niiden tarjoamaan legitimaatioon ja kuinka todenmukaisena tulisi pitää niiden tarjoamaa postmodernin älyllisen toimintatilanteen määrittystä?

Seitsemäs (pilkallinen) välihuomautus: Yksinkertaista: jos tulet liian myöhään junaan saat huonoimmat paikat. Seuraus: kärsi tai vaihda junaan.

Politiikan tutkimus on siis ollut liian kauan perinteisten superkertomusten ja modernin positivistisen tutkimuksen välisen iänikuisen kiistan vanki. Esitin jo aikaisemmin, että meidän tulisi laajentaa analyysiamme meta-analyttisellä tasolla ja murtaa nyt yleisesti hyväksytyt tavat tarkastella politiikan tutkimusta. Tuskin kuitenkaan on viisasta liittyä postmodernististen diskurssien tunkokseen ja alkaa puhua politiikan tutkimuksesta tietoyhteiskunnan tai älyllisten toimintojen postmodernin toimintatilanteen käsittein. Sen sijaan meidän olisi yritettävä hyötyä luovasti ja joustavasti näistä uusista kertomuksista ja käyttää niitä sekä politiikan tutkimuksen meta-analyysin että myös varsinaisen politiikan tutkimuksen diskurssin uudistamiseen ja elinvoimaistami-

seen. Kirjoitukseni jälkiosassa pyrin hahmottelemaan, miten tämä voitaisiin tehdä.

Kahdeksas välihuomautus: Tämän kirjoituksen otsikossa lupasin käsitellä myös transrealismia, disillusionismia ja delegitimaation ongelmaa. Taisin luvata liikaa, mutta yritetään.

Kuinka sitten voimme luovasti käyttää hyväksi näitä kahta uutta superkertomusta politiikan tutkimuksessa? Ja luovuus tarkoittaa juuri näiden kertomusten edelleen kehittelyä ja soveltamista siten, että politiikan tutkimuksen ja sen meta-analyysin merkitys syvenee ja rajat laajenevat.

Havainnollistaaksemme asiaa, voimme aloittaa toisella Jean-François Lyotard-lainauksella, jossa hän puhuu realismista niillä taiteenaloilla, joihin »tietoyhteiskunta» on vaikuttanut:

»Valokuva ja elokuva voivat toteuttaa akateemisen taidekäsityksen realismille asettaman tehtävän paremmin, nopeammin ja tuotteen sa satatuhatta kertaa laajemmalle levittäen kuin kirjallisuuden tai kuvataiteen realismi; ja tämä tehtävä on suojata tietoisuuden eri muotoja epäilyksen uhkaa vastaan. Teollisella perustalla toimiva valokuvaus ja elokuvatuotanto ovat aina ylivoimaisia kertomakirjallisuuden ja maalaustaiteeseen verrattuna, kun kyseessä on ulkoisen viitekohdan (referentin) vakaaminen, sen organisointi sellaisesta katsannosta, joka takaa sille tunnistettavan merkityksen; ja ne ovat myös ylivoimaisia uusintaessaan sitä ilmaisuuden lauseoppia (syntaksia) ja sanastoa, joka tekee ilmaisun tarkoitetulle vastaanottajalle mahdolliseksi ratkoa kuviin ja kuvista muodostuviin ilmaisuajaksoihin sijoitetut sanomat nopeasti ja täten päätyä helposti omaa identiteettiään koskevaan tietoisuuteen; ja samalla vastaanottaja (tässä ratkomin- ja identiteettitietoisuuden saavuttamisen prosessissa — IH) tulee tietoiseksi siitä hyväksymisestä, jonka hän saa toisilta ihmisiltä, koska nämä kuvat ja ilmausjaksot luovat ja ylläpitävät kaikkien (prosessissa mukana olevien — IH) ihmisten välistä kommunikaattio-koodia. Tällä tavoin todellisuuden vaikutukset — tai jos asia halutaan toisin ilmaista — realismimielikuvat (realismifantasiat) moninkertaistuvat» (Lyotard 1984, 74).

Me voimme jatkaa Lyotardista eteenpäin ja tulkita häntä siten, että uudessa ns. informaatioyhteiskunnassa kommunikaatioprosessit »moni-

kertaistavat todellisuutta yhteisten kommunikaatiokoodien puitteissa». Tämä ei kuitenkaan merkitse mahdollisten tulkintojen (»tietoisuusprosessien») monimuotoistumista vaan aivan päinvastaista. Todellisuutta kuvilla ja niiden muodostamalla ilmaisujaksoilla moninkertaistavat kommunikaatioprosessit vakauttavat todellisuutta siten, että se (ja yksilöiden oma identiteettikin) ilmenee yksilöille »valmiiksi annettuna» ja »itsestään selvänä». Tunnettu brittiläinen tiedotustutkija Raymond Williams myötäilee Lyotardia analysoidessaan brittien uuden Channel Four'in yhteiskunnallisia ohjelmia. Hän väittää, että uusi audiovisuaalinen kommunikaatio tuhoaa »yhteiskunnallisen todellisuuden» perinteiset tulkinnat tekemällä niistä »itsestään selvyksiä» yksinkertaisten koodien puitteissa. Yhteiskunnallinen todellisuus muuttuu sousrealistiseksi (vastakohtana »järkkyneiden koodien» surrealismille). Niinpä Channel Four'in tehokkaat yhteiskuntadokumentitkaan eivät enää »pure» samalla tavoin kuin ne 1960-luvulla olisivat tehneet.

Yhdeksäs välihuomautus: Tämä on ratkaisevaa; nyt minun pitäisi siirtyä metametasolta metatasolle analysoimaan politiikan tutkimuksen postmodernia toimintatilannetta — joka välttämättä johtaa keskusteluun postmodernin politiikan luonteesta. Lienee parasta ottaa homma tyyneästi ja varoen sanoa, että se on vain hypoteesia ja illustraatiota.

Seuraamalla Lyotardin ja Williamsin johtolankoja voimme kenties löytää politiikan tutkimuksen postmodernin toimintatilanteen tärkeimmän ominaispiirteen. Se voidaan löytää yhteiskunnan poliittisesta toiminnasta ja juuri sen jähmettyneestä realismista. Jatkuvan informaatiovirran (politiikka-analyyseiden, vaaliennusteiden, tilastojen, jatkuvan poliittisen kannatuksen seurannan) ansiosta ja nykyaikaisen monimediaisen joukkoviestinnän rumputulussa politiikka »tietoyhteiskunnassa» saa itselleen kovan »realistisen» pinnan, ulkokuoren, johon politiikan tutkijat eivät helposti kykene tunkeutumaan — ja jota he päinvastoin standardianalyyseillaan, tuloksillaan ja tulkinnoillaan vain lujittavat. Jokainen tutkimustulos, jokainen politiikkaa koskeva vanhan odotetun informaation »uusi» palanen tekee käsityksiamme politiikasta hiukkasen »realistisemmaksi» ja osallistuu prosessiin, jossa politiikka muut-

tuu sousrealistiseksi, realistiseksi vain yleisesti hyväksytyjen yksinkertaisten koodien puitteissa.

Jos tämä Lyotardilta ja Williamsilta lainattu analogia on pätevä, niin minkälaista politiikan tutkimusta me tarvitsemme, jos haluamme estää politiikan katoamisen »sousrealismiin» tai haluamme löytää todellisen »transrealistisen» politiikan sen toiselta puolelta?

Kymmenes välihuomautus: Ydin on tuossa. Tämä alkaa muuten jo väsyttää, nyt nopeasti eteenpäin »pikalistaa» käyttäen.

Jotta postmoderni politiikan tutkimus voisi tunkeutua tietoyhteiskunnan politiikan sousrealistisen ulkokuoren läpi, sen analyyseiden tulisi kohdentua:

- kaiken politiikkaa koskevan arkipäiväisen ja yleisesti hyväksytyyn analysoimiseen tietoyhteiskunnan kokonaisideologiana; tässä analyyseissä postmodernin politiikan tutkimuksen tulisi etsiä »katkoksia» ja »liitoskohtia», jotka paljastaisivat tämän »yleisesti hyväksytyyn» politiikkanäkemyksen takana olevan todellisen politiikan (salaamisen, verhoamisen, sensuurin jne.) (ks. Foucault 1972, Heiskanen 1983),
- politiikan »etualueiden» ja »taka-alueiden» etnometodologiseen analyysiin — painottaen tällöin erityisesti uuden tyyppisen informaation käsittelyn ja siirron aikaansaamia uusia »etualueita» (uudet yleisesti hyväksytyt tavat, rituaalit, proseduurit, esim. asiantuntijakäytännöt) (ks. esim. Giddens 1979, 207—209),
- politiikan »toissijaisten symboli-ilmentymien» analyysiin sellaisena kuin nämä ilmentymät esiintyvät politiikan lähiympäristössä — ja tämän ympäristön kautta esim. poliittisissa rakennuksissa, muotokuvissa, puhetyyleissä, retoriikassa, asiakirjoissa jne. (ks. esim. Latouche 1982),
- persoonallisuuden analyyseihin, jotka kohdistuvat poliittisten toimijain oman persoonallisuuden kätkemiseen ja itsensä »ulkokohtauttamiseen», ts. toimijoiden pyrkimykseen kätkeä »aito oma itsensä», taustansa, sosiaaliset ja koulutukselliset resurssinsa, psyykkiset ongelmansa jne. ja pelkistyä joko omaksi »luokkaperusteiseksi luonnehahmoksi» tai joukkoviestinnän määrittämäksi »julkiseksi myytiksi» (ks. esim. Bourdieu 1979).

*Yhdestoista välihuomautus: Tämä kuulostaa kuriositeettien listaamiselta. Lienee syytä yleis-
tää, vähän elaboroida.*

Tämä lista on sellaisenaan vain niiden strategisten tutkimusalueiden rajoittunut kuvaus, joiden avulla voitaisiin ehkä tunkeutua politiikan ulkokuoren läpi valloittamaan tämän ulkokuoren takana olevaa »transrealistista avaruutta». Täydennykseksi lista vaatii kolme tarkennusta. Ensiksi, tietoyhteiskunnan politiikan erikoispiirteitä ei pidä tarkastella pelkästään erikoispiirteinä, vaan ne on kytkettävä politiikan »yleisempään sisältöön». Niinpä poliitikkojen neurootisen mitäänsanomattomat kannanotot esim. työttömyyskysymyksessä voidaan tulkita uudentyyppisen politiikan ilmentymiksi; mutta tämä ei riitä, vaan ne on myös kytkettävä sisältöön (työttömyys) ja sitä koskeviin tulkintoihin (stereotyyppiä) sekä persoonallisuuden muodostumiseen ja muuntumiseen »nykyaikaisessa politiikassa». Poliitikan uudesta luonteesta taas johtuu, että sen empiirinen tutkiminen saattaa vaatia uusia vahvoja menetelmiä: syvähaastatteluja, projektiivisiä testejä sekä epätavallisten ja katastrofisten tilanteiden etsintää ja/tai keinotekoisista luomista sekä niissä tapahtuvaa käyttäytymisen havainnointia. Kolmanneksi, saattaa olla mahdollista, ettei postmodernin politiikan tutkimuksen tuloksia voi esittää tavanomaisilla tieteellisen tutkimuksen raportointitekniikoilla. Ne saattavat vaatia uutta kirjoitustyyliä: viitteellistä ilmaisua (al-luusiota), toistoja, monitasoista kirjoittamista ja ironian että muiden trooppien tai kielikuvien käyttöä; ja ne saattavat vaatia myös muita kuin kirjallista mediaa: valokuvaa, ääntä, videonauhaa, elektroniikkapelejä jne.

Kahdestoista välihuomautus: Tämä taitaa mennä tavallisen politiikan tutkijan katsannosta liian pitkälle, otetaanpa vähän takaisin ja palataan »solidille tieteelliselle menettelytasolle».

Nämä menetelmiä ja raportointia koskevat kommentit palauttavat meidät takaisin Lyotardiin ja hänen näkemykseensä paralogismeille perustuvasta postmodernista tieteestä: s.o. toimintatilanteesta, jossa yksittäiset tutkijat jatkuvasti ja pysyvästi »pelinään» testaavat tieteen sääntöjä. On pelättävissä, että politiikan tutkimuksessa — ja muissa lähitieteissä — tutkimuskohteen (politiikka, yhteiskunta) »sousrealismi» saattaa

soluttautua tartunnan kautta tiedeyhteisöön ja tappaa siitä innovatiivisuuden, suorituskyvyn ja postmodernin »paralogismin». »Sousrealismin» tautia on vaikea parantaa vain vaatimalla »innovatiivisuutta» tutkimuskohteiden valinnassa ja teoretisoinnissa. Parannus löytyy vain esimerkkien ja ilmausten kautta: jonkun on tehtävä »uudenlaista» politiikan tutkimusta uusien keinoin. Ja jonkun (avantgarden) on kyettävä uuteen raportointiin niin varsinaisessa tutkimuksessa kuin meta-analyysissäkin.

Kolmastoista välihuomautus: Jotensakin ympäriryöreä semifinale. Sen avulla voin kuitenkin siirtyä disillusionismiin, delegitimaatioon ja tämän tarinan dénouementiin.

4. Johtopäätökset: miksi ja miten politiikan tutkimusta pitäisi analysoida

Aloitin kirjoitukseni kysymällä mikä on tutkijanroolimme kirjoittaessamme ja analysoidessamme politiikan tutkimusta. Omassa tarinassani, tämän artikkelin esittämässä narratiivissa otin itse nopeasti määrätyn roolin, tieteen teknokraatin roolin ja lähdin erittelemään sitä tilannetta, johon politiikan tutkimus joutuu sopeutumaan ja johon sen on sopeuduttava (post)modernissa yhteiskunnassa. Lähtökohtana oli, että politiikan tutkimuksen — tai mikä tahansa tieteenalan — ei tulisi vain sopeutua, vaan myös aktiivisesti ja tietoisesti osallistua älyllisen tilanteen muotoiluun ja määrittämiseen, ts. älyllisten markkinoiden ja tieteellisen toiminnan tieteensisaisten ehtojen muotoiluun ja määrittämiseen. Tutkimus ja tutkijat »elävät ehtojen alla» (condition, predicament); sen/heidän on ymmärrettävä nämä, hallittava nämä siinä määrin kuin hallinta on mahdollista.

Varsinaisessa tarinassani erittelin — Lyotardia seuraten — nykyaikaisen tieteen postmodernia toimintatilannetta ja tarkastelin sitten miten politiikan tutkimus on sopeutunut — tai itseasiassa epäonnistunut sopeutumaan — nykyisiin älyllisiin markkinoihin, joita hallitsee kaksi uutta narratiivista, tietoyhteiskunnan ja tieteen postmodernin toimintatilanteen narratiivit. Esitin — tai pikemminkin hypotetisoin — myös sen yhteiskunnallisten ilmiöiden määrittämisen alueen, jossa politiikan tutkimus olisi voinut, ja luultavasti

yhä voisi, myötävaikuttaa postmodernismin ja tietoyhteiskunnan käsitteiden muotoutumiseen. Tämä alue on nyky-yhteiskunnan politiikassa ilmenevä »sousrealismi», todellisuuden latistuminen ja sisällöllinen tyhjeneminen, jota tuhansissa muodoissaan toistuva, politiikkaa koskeva »itsestään selvä tieto» synnyttää. Tähän postmoderni politiikantutkimus joutuu vastaamaan uusilla keinoilla, omalla paralogismillaan.

Analyysini oli hypoteettinen ja vain pintaa raapaiseva sekä varmasti myös liian hyväntahtoinen. Jos otamme vakavasti näkemyksen sousrealismista nyky-yhteiskunnassa, joudumme otaksumaan, että sama ilmiö tulee näkyviin politiikan tutkimuksessakin, erityisesti sen tutkimuskäytännöissä, jotka pitävät tutkimusta, sen kohteita ja sääntöjä itsestään selvinä. Jos näin on, tarvitsemme vahvempia lähtökohtia, menetelmiä ja kirjoitus-tyylejä itse politiikan tutkimuksen tutkimuksesta. Tässä kirjoituksessa aiemmin suositeltuja keinoja, joilla voidaan tunkeutua tietoyhteiskunnan politiikan sousrealistisen ulkokuoren taakse voidaan käyttää hyväksi myös *postmodernin politiikan tutkimuksen analyysissä*. Jos tämä todella tehtäisiin — ja sitä en tässä »teknokraattisessa» kirjoituksessa edes ole yrittänyt — niin analyttikko ottaisi tiedon arkeologin ja disillusionistisen myytin rikkojan roolin suhtautumisessaan nykyiseen politiikan tutkimuksen tilaan ja tutkimusasetteisiin. Uskon, että erittelyni edellä ovat kuitenkin oikeita yhdessä suhteessa: rikottavat myytit ja illuusioiden eivät olisi loisteliaita ja houkuttelevia vaan harmaan »liian yksimielisen» tutkimuksen myyttejä ja illuusioita, jotka tekevät politiikan tutkimuksen lähtökohdista, säännöistä, menettelytavoista ja tutkimuskohteista liian itsestään selviä. Poliitiikan tutkimuksen disillusionismi olisi tämän ikävän harmauden toteamista.

Neljästoista välihuomautus: Se disillusionismista, mitä olikaan vielä jäljellä?

Voimme lopuksi kysyä, mihin politiikan tutkimuksen erittely, sen nykyisten myyttien ja illuusioiden erittely ja tuhoaminen johtaa. Eikö vaarana ole, että disillusionismi tuhoaa osin tai ko-

konaan koko tieteenalan tai ainakin lamaannuttaa sitä? Eikö meidän tulisi tyytyä Sankarin herättelyyn, sellaisen terapian tarjoamiseen, joka tekisi Sankarista uljaan ja esiintymiskelpoisen nyky-yhteiskunnan älyllisillä markkinoilla? Vastattakoon kysymyksen ensimmäiseen osaan *kyllä* ja toiseen *ei*. Terapiaa tarvitaan, ja se saa olla ankaraakin. Olipa terapia kuinka ankaraa tahansa, on tuskin odotettavissa, että potilas/Sankari suorittaisi itsemurhan hyppäämällä länsimaisen tieteen ja älyllisen keskustelun 281. kerroksesta alas (katutaso: Newton aateloitiin vuonna 1705) tai käpristyisi terapisohvalle katatoniseen tilaan. Toisaalta terapeutin tehtävänä ei ole kiillottaa Sankarin kilpeä. Hän tehköön itse itsensä — terapian jälkeen — esiintymiskelpoiseksi älyllisille markkinoille. Eikä tämä riitä. Hänen täytyy tehdä — olla mukana tekemässä — markkinoista sopiva esiintymisfoorumi itselleen ja tutkimuskohteelleen.

LÄHTEET

- Bourdieu, Pierre: *La Distinction. Critique sociale du jugement*. Minuit, Paris 1979.
- Foucault, Michel: *The Archaeology of Knowledge*. Harper, New York 1974 (alkup. 1969).
- Giddens, Anthony: *Central Problems in Social Theory. Action, Structure and Contradiction in Social Analysis*. University of California Press, Berkeley 1979.
- Heiskanen, Ilkka: Politics Proper vs. Politics of Knowledge, teoksessa Heiskanen & Hänninen (toim.) *Exploring The Basis of Politics*. Finnish Political Science Association, Ilmajoki 1983.
- Latouche, Daniel: The Organizational Culture and Government: Myths, Symbols and Rituals in a Micro Political Setting. *A paper presented at the XII World Congress of IPSA, 1982*.
- Lyotard, Jean-François: *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Manchester University Press, Manchester 1984 (alkup. 1979).
- Masuda, Yomje: *The Information Society as Post-Industrial Society*. World Future Society, Washington D.C. 1981.
- McLuhan, Marshall: *Understanding Media. The Extensions of Man*. A Signet Book 1964.
- Naisbitt, John: *Megatrends, Ten New Directions Transforming Our Lives*. London & Sydney 1984.
- Toffler, Alvin: *Future Shock, The Bodily Head*. London 1970.
- Toffler, Alvin: *Previews and Promises*. Pan Books, London 1984.